

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ODUN DIŞI ÜRÜN VE HİZMETLER DAİRESİ BAŐKANLIĐI

ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ

5.1. ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ KAPSAMI

Ormanlarımızdaki Odun dışı ürünleri ve hizmetleri; Odun Dışı Orman Ürünleri Şube Müdürlüğü görev alanında olup, Dünyada Odun Dışı Orman Ürünleri olarak adlandırılan ürünler kapsamında, ağaç, ağaççık, çalı ve otsu bitkilerin dal ve sürgünleri, yaprakları, meyveleri, çiçekleri, kabukları ile ur, mazi, soğan, rizom ve yumruları ile mantarlar bulunmaktadır.

Orman ürünlerinden faydalanma 6831 Sayılı Orman Kanununun 15. Maddesi ve aynı kanunun ek 5 maddesi gereği 7/Kasım 1995 tarih ve 22456 sayılı resmi gazetede yayımlanan “Orman Ürünlerinden Faydalanmak İsteyenlere Verilecek İzinlere Ait Yönetmelik” ile düzenlenmiştir.

5.2. PROGRAMLI ÜRETİLENLER

Orman kanununun 37 maddesi programlı üretilecek ürünleri belirlemiştir. Aynı kanun maddesi program dışı ürünlerin de tarife bedelli olarak satışını öngörmüştür. Bu madde hükmünce orman tali ürünlerinden Reçine, Sığla yağı, Çıra, Çıralı çam kökü ve Şimşir üretimi program dahilinde yapılmakta/yaptırılmaktadır. Kesinlikle tarife bedelli satışlar yapılamaz.

RECİNE: Reçine Asit-pasta metodu ile reçine işletme sınıfı olarak ayrılmış sahalarda plan süresince üretilmektedir. Bu metotta üretim verimliliği her yıl artarak devam etmektedir. Ülkemizde üretim yapılan kızıl çamlarda ağaç başına yıllık verim 1,5 Kg. civarındadır. Önemli reçine üreticisi ülkelerde bu verimlilik 3-3.5 Kg. dolayındadır. Verimlilikteki farkın en önemli nedeni, diğer ülkelerin reçine üretimini, bu amaçla oluşturulan ormanlarda gerçekleştirmeleridir.

Reçine üreticisi ülkeler, reçine amacı ile plantasyonlarla oluşturulan ormanları işletmekte ve ürünü kısa sürede yoğun olarak üreterek ormanı yenilemektedir.

Bizde reçine üretim amaçlı orman yetiştiriciliği olmadığından doğal ormanlarda çalışılmaktadır. Ormanlarımızın topoğrafik yapıları nedeni ile işçilik ve dolayısı ile de maliyetler artmaktadır.

Son yıllarda maliyetlerden dolayı ülkemizde ve avrupada üretimler çok azalmıştır.

SİĞLA YAĞI: Ülkemizde Muğla ilinde yayılış gösteren *Luquidamber orientalis*(sığla ağacı) gövdesine açılan yaralardan elde olunan bir balzami yağdır. Presleme sonucu yağ içeren artıklardan da buhur elde olunur.

Programlı olarak idareimizce üretilmektedir. Sığla yağı ve buhur önemli ihraç ürünlerimizdendir. Alıcıları ihracatçılar olup son yıllarda talep azalması vardır.

Sığla Yağı kozmetik sanayinin aranılan maddesi olup ülkemizde bu sanayi yeterince gelişmediğinden kullanımı olmayıp tamamen dış piyasaya ihraç edilmektedir. Uzun yıllar aşırı üretimden ve yeterli sığla sahası yaratılmadığından üretimi sınırlı miktarlarda tutulmaktadır.

ŞİMSİR: Ülkemizde yeterli potansiyele sahip olmasına rağmen uzun yıllar aşırı kullanımdan dolayı tahribatın söz konusu olduğu bir bitki kaynağımızdır. Hem odun hem de dal ve sürgün üretimleri, aşırı talepler doğrultusunda programlı olarak ve de kaçak olarak gerçekleştirilmiştir.

Dal ve sürgünlerine çiçekçilik sektöründe büyük talep vardır. Bu amaçla pek çok alternatif ürünün ihracatı gerçekleşmesine rağmen, şimşirin dal ve sürgünlerine talep azalmamıştır.

Şimşir üretimi, 27,10,2003 yılında yamlanan 283/Ek-5 tebliğ ile düzenlenmiştir. Üretimi 5'er yıllık dönüşümlerle yapılan planlarla gerçekleştirilmektedir. Tepe çatısının alttan 1/3 bölümündeki 15 cm. boyundan büyük sürgünlerin bıçak veya budama makasları ile kesilmesiyle üretimi yapılmaktadır.

ÇIRA - ÇIRALI ÇAM KÖKÜ: Orman Kanununun 37. Maddesine göre programlı olarak üretilmektedir. Sınırlı sayıda kuruluşlarca talep edilmektedir. Dış piyasadaki reçine türlerinin fiyatlarına ve döviz kurlarına göre yıllar itibari ile talep değişiklikleri yaşanmaktadır. **Talep değişimi nedeni ile de satış ve üretimleri alivrelili olarak gerçekleştirilmektedir.**

Reçine üretiminde olduğu gibi alıcı belirlendikten sonra üretimi gerçekleştirilmektedir. **Alıcı, üretimin idarece yaptırılmaması durumunda üretimi, idarenin belirleyeceği şartlarda yapmakla yükümlüdür. Erozyon ve ağaçlama sahalarında çıra ve çirali çam kökü üretimine müsaade olunmamaktadır.**

TOPRAKLI VE TOPRAKSIZ FİDAN VE AĞAÇ.

Orman Ürünlerinden Faydalanmak İsteyenlere Verilecek İsteyenlere Verilecek İzinlere Ait Yönetmelik gereği, kesilmesi,sökülmesi, toplanması ve orman dışına çıkarılması özel bir teknik gerektiren bu ürünlerin satışlarında, üretimleri için gerekli bilgi, personel, makine ve ekipman v.s. idarece istenerek yeterlilik verilecektir. Bu yeterlilik şartlarını yerine getirecekleri satışları yapılacaktır.

Bu ürünler içerisinde **her türlü topraklı ve topraksız , yapraklı ve ibrelili ağaç ve fidanların** satışları girmektedir. **Bu ürünler için kesinlikle tarifeli satışlar uygulanmamaktadır. Orman Genel Müdürlüğüne verilen tarife bedelleri, tevzii ve satış masrafları ve imar giderleri ile belirlenecek fiyatlar uygulanmaktadır.** Fiili masraflar alıcıya ait olmaktadır. Üretimin idarece yaptırılması durumunda fiili masraflar da fiyatlara dahil edilecektir. Üretime konu ağaçlar idarece tek tek belirlenerek üretimi gerçekleştirilmektedir.

5.3. TARİFE BEDELLİ ÜRÜN SATIŞLARI

Üretim programında olmayan ve özel üretim tekniği gerektirmeyen ürünlerin satışları, Orman Kanununun 37. Maddesi gereğince tarife bedeli karşılığında aynı kanunun 40. Maddesindeki önceliklere göre orman kooperatiflerine, orman köylülerine veya diğer kişilere yapılmaktadır.

İZİN BELGELERİ:

Tarife bedelli satışlar için talep sahiplerinin idareye müracaatta bulunmaları gerekmektedir. Talep sahipleri üretim yapacakları saha ve miktarları bildirir dilekçe veya istek formu ile idareye müracaat edeceklerdir. Dilekçe veya istek formu idarece incelenirken; **Talep edilen ürünün sahası, üretim zamanları, süresi ve şekli ile üretim miktarını veya ormanın aktüel durumuna uygunluğu, neslinin devamı için tehlike yaratıp yaratmayacağı konuları dikkate alınacaktır. İlgili müracaat sahiplerine verilecek izin belgelerinde, üretim mahalleri, üretim süreleri, üretim teknikleri ve tahmini üretim miktarlarını belirtir bilgiler bulunacaktır.** Halen üretilen ürünlerin üretim zamanları, teknikleri 283 sayılı tebliğde belirtilmiştir.

5.4. BAZI ÖNEMLİ ÜRÜNLERİN ÜRETİM TEKNİKLERİ VE ÜRETİM ZAMANLARI:

DEFNE YAPRAĞI: Üretimde esas alınan ilke, **bitkinin 3. yıllık sürgünlerinin üretimidir.** Yeterli potansiyele sahip sahalarda eşit üretim amaçlanarak 3 parsel ayrılacaktır. Her yıl bir parselinde olmak üzere dönüşümlü olarak üretim gerçekleştirilecektir. Üretimde her ocakta bir kök bırakılarak, diğer kökler kök sürgünü esas alınarak tıraşlanacaktır. **Otlatma tehlikesi bulunan**

sahalarda tetar işletmesi uygulanmalıdır. Tetar işletmesi ağacın 1-1,5 M. boylandırılarak gövdeden çıkacak sürgünlerden defne yaprağının üretilmesidir.

Defne yaprağı üretimine, ormanda kurutmanın gerçekleştirile bilinmesi için **Temmuz** ayında başlanacaktır. Kurutmanın tesislerde yapılabilmesi durumunda vegetatif büyümenin olmadığı zamanlarda yapılması daha uygun olacaktır.

Üretim sürgünlerin keskin bir kesici ile köke yakın yerden kesilmesiyle gerçekleştirilir. Yaprak koparılarak üretim yapılmasına müsaade olunmayacaktır.

CAM FISTIĞI KOZALAĞI: Pinus pinea'nın **3.** yılda olgunlaşan kozalaklarından elde olunmaktadır. Üretimi olgunlaşan kozalakların kancalı sırtıklarla toplanması ile olur. Ocak ayından başlanarak Mayıs ayı sonuna kadar tamamlanır. Kışın son aylarında toplanan fıstığın kalitesi daha yüksektir.

Fıstıkçamı kozalağı Orman Kanununun tarife bedelli satışları öngördüğü ürünlerdendir. Tarife bedelli satışlarda üretimin bizzat köylülerce yapılması esastır. İsim hakkı kullanırcasına üretimin bizzat alıcı köylü tarafından yapılmaması durumunda yasal hak ortadan kalkmaktadır.

Üretime talipli olunmaması veya iş güçlerinin yetersizliğinin bilinmesi ve belgelendirilmesi durumunda Kanun diğer isteklilere de aynı hakkı vermekle birlikte önemli bir gelirin olması, taliplilerinin türkiye içersinde büyük rekabet yaşadıkları nedenleri ile açık arttırılmalı satış yapılması daha uygun olmaktadır. Muhammen bedel üretim alıcıya ait olmak üzere fiili masraf hariç oluşturulacak ve açık artırma ile satılacaktır. Satışlar tohum dökümünden çok önce bitirilecektir. Saha alıcıya satışı müteakip teslim edilecektir. Koruma alıcıya ait olacaktır.

KEKİK: Topraktan 3-4 cm. yukarıdan keskin bıçakla kesilir. Üretim zamanı **Temmuz ayı** başıdır. Üretimi yıllık **4500 ton** civarındadır.

ADACAYI: Toprak yüzeyinden 4-5 cm yukarıdan keskin bıçakla kesilir. Üretim zamanı **Mayıs- Haziran ayları** ile **Sonbahar** aylarıdır. Yıllık üretimi 500 Ton kadardır.

KUSDİLİ: Çiçekli dalların ve bitkinin yerden 4 cm yukarıdan kesilmesiyle olur. Üretim zamanı **İlkbahar ve Yaz** aylarıdır. 2 yıllık dönüşümlerle üretim yapılmaktadır. Üretimi yıllık 1000 Ton kadardır.

LADEN: Bütün bitkinin yerden 4-5 cm yukarıdan kesilmesiyle toplanır. Üretim zamanı **ilkbahar ve yaz** aylarıdır.

OĞUL OTU: Bitki yerden 2-3 cm yukarıdan keskin bir aletle biçilerek toplanır. Üretim zamanı **Haziran-Eylül** aylarıdır.

NANE: Toprak yüzeyinden 4-5 cm yukarıdan keskin keskilerle biçilerek toplanır. Üretimi **her zaman** yapılabilir.

TAFLAN : Yapraklar **elle** toplanır. Üretimi **Nisan- Mayıs.** aylarında yapılır.

TAVŞAN MEMESİ: Kök. dal ve rizomları üretime konudur. Bitki biçilerek kökler sökülerek toplanır. Yapraklar bütün mevsimlerde, Kökler **sonbaharda,** meyveler Temmuz-ağustos aylarında toplanır. **3'er yıllık dönüşümlerle oluşturulan hasılat planlarına uygun üretim yapılacaktır.**

EĞRELTİ OTU: Çapa vs ile toprak altından rizomları çıkarılır. Her mevsim toplanabilir. Yaz ve sonbahar ürünü makbuldür.

ÇİÇEK SOĞANLARI: İhraç çapına ulaşmış soğanların zarar görmeyecek şekilde çapa veya bellenerik sökülmesi ile üretim gerçekleştirilir. Tür çeşitlerine ve mevsim sıcaklıklarına göre mayıs ayı başından temmuz sonuna kadar söküm yapılır.İhracatı tarım bakanlığınca yapılmakta olup işletmelerimizce verilen menşei belgeleri esas alınarak ihracat izni aşlmaktadırlar.İşletmelerimizce

menşei belgesi gerçeğe uygun düzenlenmelidir. Her mahalle ve işletme müdürlüklerine söküm planları gönderilmektedir. Belirlenen miktarlardan fazlasına müsaade olunmamalıdır.

Tarife bedelli üretim ve satışlarda en önemli konu yasaklı olan türlerdir. Üretime konu kaynak biyolojik olup, dünyada gen kaynaklarının korunması büyük önem arz etmektedir. Yasak türler 283 sayılı tebliğ ekinde mevcut olup başkaca ürünlerin üretiminde tereddüt edilmemelidir.

5.5. TARİFE BEDELİNİN BELİRLENMESİ:

Tarife bedeli , ürünün **üretim öncesi** birim fiyatı olmaktadır. Tarife bedeli tahakkuk ettirilirken,üretime müteakip ürün ağırlığı (**yaş ağırlık**) belirlenecek ve bu ağırlık esas alınarak toplam bedel bulunacaktır. Üretime müteakip ağırlık belirlenemiyor ise Bölge Müdürlüğünce belirlenmiş olan Yaş/Kuru oranları uygulanacaktır. Yaş/Kuru oranları belirlenmemiş olan Orman Bölge Müdürlüklerinde ise Orman Genel Müdürlüğünce bildirilen oranlar kullanılacaktır. Bu oranlar kullanılarak bulunacak olan **kuru ürün tarife** bedelleri satışa esas fiyat olacaktır.

Orman kanunu ürün satışlarında muhammen bedeli esas almıştır. İstisnahi olarak kanunu hak olan fiyatları belirlemiştir. Bu fiyatların dışında yeni fiyat oluşturulamaz. Değişik fiyat uygulamaları, kanunsuz ve adaletsiz olacağından müsaade olunmayacaktır.

İzinsiz ve kaçak üretimlere de müsaade olunmayacaktır.

5.6. ODUN DIŞI ÜRÜNLERİN TİCARETİ

IHLAMUR

Ormanlarımızda odun dışı ürünler olarak bilinen (Defne, Ihlamur, Kekik, Kestane, Adaçayı, Çiçek Soğanları, Mantar v.s.) potansiyelin en iyi şekilde değerlendirilerek hem orman köylümüze kazanç imkanı verilmesi hem de milli ekonominin ihtiyacı ham maddenin karşılanması ve ihracat yoluyla döviz girdisi sağlanması da ormancılığımızın çok amaçlı fonksiyonlarından birini oluşturmakta ve her geçen gün önemini artırarak sürdürmektedir.

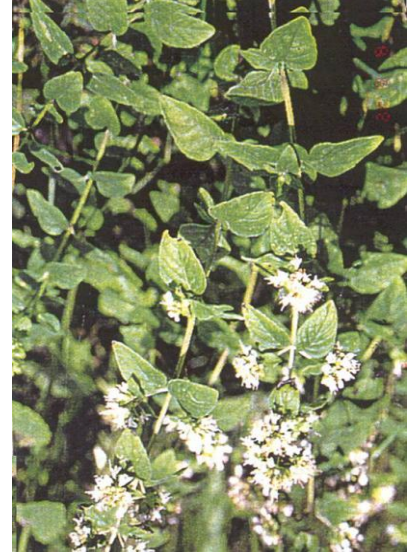

KARDELEN

REÇİNE

Yıllık ihraç potansiyeli 200Milyon A.B.D. Dolarına ulaşan Odun Dışı Orman Ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi için 100'e yakın türün işletme bazında yayılış saha ve üretim potansiyeli değerlendirmeye alınmış, üretim ve satış esasları belirlenerek uygulamaya konulmuştur. Odun dışı orman ürünlerindeki talep ve beklentilerin en iyi şekilde değerlendirilmesi için 2004 yılında üretici, tedarikçi, işleyen ve ihracatçı tarafların katılımı ile panel yapılmıştır.

KEKİK

Odun dışı orman ürünleri çok değişik bitki türlerinin değişik kısımlarını içermekte olup biyolojik çeşitlilik ve gen kaynakları ve çevre sorunları ile de gündemdedir. Bern;Rio, CITES ve çölleşmenin önlenmesi gibi uluslararası sözleşmelerle ilişkili olarak kullanımı tartışılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı kaynaklarımızın planlanarak üretimlerinin gerçekleştirilmesi gereklidir. Kaynaklarımızın plansız kullanımında sözleşmelerin nedenleri ülkemizde de yaşanacaktır. Üretim potansiyeli olan her ürün kaynağı ekolojisi ve biyolojisine uygun planlanarak üretime açılmalıdır. Bu sağlanamaması durumunda dış ticareti de güven altında olmayacaktır.

Üretiminin ve kaynak devamlılığını sağlamak için üretim planlamasının yapılması gerekmektedir. Bu amacın gerçekleşmesi için üretimin hasılat planlarına bağlanması 289 Sayılı tebliğde ön görülmüştür. Tüm biyolojik kaynakların envanteri ve potansiyeli yeni orman planlamasında dikkate alınacaktır. Planı yenilenecek işletmelerin planlamadan önce biyolojik kaynaklar konusunda verilerini hazırlamak zorundadır.

Dünyada biyolojik kaynakların önemi her geçen yıl artmaktadır. Bu kaynaklar en stratejik maddelerle eşdeğerde olup, dünyada paylaşımı için mücadele verilmektedir. Bu konuda çok uluslu şirketler arasında da mücadeleler yaşanmaktadır. Bu yönden çok zengin olan ülkemizin kaynaklarımızın kontrolsüz ve denetimsiz bırakılmamalıdır. Bu konuda koruma görevi tam olarak gerçekleştirilmelidir.

